

szegezve. A férfi annak a generációnak a tagja, akik nem a valóságban éltek át a 20. század traumáit, hanem megörökölték őket feldolgozatlanul; ez utóbbi feladat rájuk hárul, s ha nem teszik, a múlt maguk alá temeti őket.

Janez Lipnik apja és tanítónője sorsát kell hogy feldolgozza. Mindkettejük viselkedésének furcsaságait közről tapasztalja gyermekkorában. Apját nem szereti, idegenkedik tőle. A férfi a lágerből hazatérve alkoholistává válik, éjszákánként „appel, appel” felkiáltással az udvaron futkos, tönkreteszi a szomszédok veteményeseit, vagy pedig kirángatja a kicsi Janezt az ágyból, hogy harmonikázzon neki és barátainak.

Lipnik látja, tapasztalja, de nem érti tanítónője viselkedését sem, bár őt nagyon szereti, sőt a regény végére kiderül, hogy a magának való, zárkózott férfi egész életében csak ehhez a szomorú alakhoz kötődött, csak benne bízott (még felesége iránt sem volt elég bizalma), ám hozzá sem tudott igazán közel kerülni, éppen a nő által átélte megrázkódtatások miatt. A kisfiúban mély nyomokat hagytak az emlékek arról, hogy a tanítónő sokszor hiányzott az iskolából, hogy a felnőttek gyógyos kezelésről susmogtak,

s hogy a nő egyszer a város szeme láttára kezdte a haját vágni lakása erkélyén állva. A kis Janez nem értett semmit, s bár nagyon szeretett volna ugyan, de nem tudott segíteni, ezt az érzést pedig még a középkorú Lipnik is magában hordozza.

Mindez két kézirat segítségével jut felszínre, melyekkel a férfi a munkája során találkozik. Az egyik Ausztráliából érkezik, egy meg nem nevezett férfi feljegyzései szerelmi életéről, szexuális kalandjairól, a másik pedig egy elmegyógy-intézeti ápolónő világháború alatti naplója. Lipnik mindkét esetben felfedezni véli a szereplők között Zalát, az ő tanítónőjét, és úgy tűnik, e kéziratok által sikerül felgöngyölítenie a teljes történetet, melynek egy szeletével gyermekkorában szembesült.

Fontos azonban hangsúlyozni: úgy tűnik. Mivel az olvasó gyakorlatilag az egész történetet Lipnik megbízhatatlan tudatán átszűrve ismeri meg, bizonytalanná válik a fokozatosan felépülő konstrukció. A szöveg egy álomszerű és kusza

képzeletfolyam, ahol nincs különbség múlt és jelen között, az egész egyidejűleg van jelen Lipnik fejében. Egyik pillanatban még egy bevásárlóközpontban várja a feleségét, a másikban egy bokor mögül

figyeli, hogyan nyírják kopaszra a tanítónőt a partizánok, mert egy királyi tiszt kedvese, konkrétan azé a férfié, akivel Lipnik az egyik kézirat szerzőjét azonosítja. Habár utánajár adatoknak, s idővel nevet is tud kapcsolni a férfihez, ráadásul Zala életéről is további információkat tud a nyilvántartásokból előkotorni, az olvasó mégsem lehet teljesen biztos abban, hogy helyesen jár el Lipnik, amikor rögtön azonosítja a kéziratokban felbukkanó nőalakokat saját tanítónőjével.

Múlt és jelen egymásba folyása miatt ugyanilyen elbizonytalanító, mi történt közte és Marijana, a feleség között. Vannak jelenetek, amelyek némiképp bosszantó módon lógnak a semmiben, ugyanakkor az egész elbeszélés jellegét tekintve még az is megkérdőjelezhető, valóban mesélt-e a Beno nevű munkatárs egy közös vitorlázásról Marijanával, abból az időből, amikor a nő még nem volt Lipnik felesége, mely történet aztán a házastársak közti megoldhatatlan probléma alapforrása lesz.

A mesebeli vagy akár mágikus realitásnak is nevezhető motívumok, mint például a címben szereplő névtelen fa megmászása, vagy Lipnik alagút-, vagyis afféle alvilág-/pokoljárása egyfajta feloldást jelentenek az olvasó számára ebből a bizonytalanságból, de nem kínálnak valós megoldást a főszereplő számára, így a kettő közötti feszült-

ség marad meg az olvasó legmeghatározóbb élményeként, valamint az ebből fakadó hiányérzet és katarzisélmény.

PETHŐ ANITA

(Fordította Gállos Orsolya,
L'Harmattan Kiadó, Budapest,
2011, 280 oldal, 2700 Ft)

TÓTH KRISZTINA: *Pixel*

Kíváncsiak vagyunk. Szeretünk mások magánéletében vájkálni. Nem biztos, hogy az igazságot akarjuk megtudni, mert talán nincs is ilyen, hiába vágyunk rá. Általában önigazolást keresünk, valami különlegeset, meghatót, megbotránkoztatót. Ha egy rejtélyre nem sikerül fényt deríteni, fantáziánk segítségével fiktív valóságokat teremtünk. A lényeg a szubjektív vágy kielégítése. Meg a létrecept-keresés.

A *Pixel* tökéletes továbbgondolási alap. Szerkezete emlékeztet a *Vonalkódra*, csak most nem motívumok kötik össze a prózákat. A metafora-tesztészek köré szerveződő művekben megjelenő nőkben és férfiakban önmagunkra, rokonainkra, barátainkra, szappanoperahőseinkre, komplikált viszonyainkra ismerhetünk. A narrátor befejezetlen történeteket mond el, lezáratlan epizódokat tár elénk

a „játékosok” életéből. A több szálon futó, harminc részre darabolt *storyboard*-ban bemutatott emberek sorsa folyamatosan alakul, változik. Választanak a számukra kínált lehetőségek közül, és többnyire rosszul döntenek, de ezt a döntés perceiben még nem tudják. Bármilyen megtörténhet velük. Előbb fő-, majd mellékszerepeket játszanak, különböző szituációkban, feladatkörökben jelennek meg.

A tömör fejezetekben útjaik néha keresztezik egymást, hosszabb-rövidebb ideig társulnak, vagy egy harmadik személyen keresztül állnak kapcsolatban. Sokszor hosszú évekre eltűnnek, aztán visszaemlékezésben bukkannak fel ismét, megöregedve, megfiatalodva, esetleg névtelenül. Az időbeli haladás tehát nem mindig kronologikus, összességében mégis az. Amellett, hogy az írások testrészekhez társuló emlékekről, az emlékek által kiváltott érzelmekről szólnak, egyúttal a test romlásáról is. Az idő múlása az öregedő test látványával mérhető legérzékletesebben. Az alkotó tisztában van ezzel, teljes mértékben kihasználja a mintázatokban rejlő lehetőségeket, például nem mesél fölösleges részleteket két *mission* között eltelt idő érzékeltetésére, inkább megmutatja a testeket.

A pixelektől el kell távolodni, hogy kirajzolódjon a kép. A szövegek nem csak az egyénről szólnak, Tóth Krisztina olyan társadalmi problémákat jelenít meg, amelyek a másság el nem fogadásából fakadnak. Az igazi élvezetet mégsem a nagy egész átlátása adja, hanem a *déjà vu* érzés, ami folyton kísérti az olvasót: ebben a műteremben már jártam valaha, a vörös hajú tanárnőt ismerem, a daganatos mérnök homokfúvott gyűrűje harmadszor köszön vissza. Távolabbról vizsgálva eltűnik a sok különbözőség, a kapcsolódási pontok felfedezése azonban biztonságérzetet ad.

A szerző megtalálja a megfelelő kameraállást, a horizontot, ahonnan érdemes megörökíteni az eseményeket. Éppen eleget mutat ahhoz, hogy közel kerüljünk karaktereihez. Nem szívleli az ornamentikát, a struktúra szempontjából érdektelennek tűnő cirádákat. Szenvtelen narrátorként mesél, de többször kilép ebből a pozícióból, kedve szerint tovább szövi az elbeszélést, vagy átírja a jellemeket, hangsúlyozza az elbeszélő, az értelmező, a láthatatlan erők hatalmát. Mászor elbizonytalanodik, mintha nehezen bontakozna ki szeme előtt a távoli alakok sziluettje. Olyankor hunyorog, találgat, megpróbálja kideríteni, mi

zajlik a háttérben, újra és újra átértékeli a helyzetet, korrigálja a tévedéseket. A nézőpontváltásokkal tudatosítja a pillanat megismételhetetlenségét. Mellette a kukkolás ártatlan, komplex utcai nézelődés.

DEBRECENI BOGLÁRKA

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2011, 168 oldal, 2490 Ft*)

BÍRÓ GERGELY: *Oroszlánkeringő*

Precíz, nagy műgonddal létrehozott kötet az *Oroszlánkeringő*. Írója minden jelzőjének, hasonlatának erejét, minőségét, eleganciáját felmérte, mindig a legmegfelelőbbet igyekezett kiválasztani, s ezzel erőteljes stílusú, jól megformált szöveget hozott létre. A történetek egy érzékeny emberről szólnak (itt és most elmosódik a különbség az életrajzi író és a történetek elbeszélője között, olyan erőteljes e kettő egymásra utaltsága); a főhős nem csupán megérteni szeretné életét, de folyamatos mérlegeléssel értékeli és újraértékeli egykor volt érzéseit és a vele történeteket. Ez a patikamérlegen való súlyozás (és egyensúlyozás) rendkívüli részletességgel rajzolja elénk

a történet főszereplőjét, lehetőfinom hangsúlyokkal látva el ezt az önéletrajzi ihletésű kötetet.

A kamaszkor bizonytalansága, út- és önazonosság-keresése jellemzi e kisprózákat. Az általános és a középiskola világa, kimondatlan, meg nem élt szerelmek, pajtások és igaz barátságok, pincebéli gyakorlóterem és szórakozóhely képe: az ifjúság állomásai. A lélek ösztönvilágára tett utalások, az oroszán és a vércse – e beszédes állatszimbólumok – jelenléte a könyvben, az elbeszélő lovagként, óidők vitézeként való megjelenése a gyermekkor érzelmileg szabad korszakát idézik. Ezek a jelképek és utalások az elvesztett ifjúságot értelmezik, ahol még az érzelmek uralkodtak, amikor az ember még a ragadozók hatalmával közelíthette meg a világot, korlátlan úrként léptethetett végig saját életén. Ez a fiatalkor a szabadság utolsó helyszíne, amelyet a főhősnek el kellett hagynia, mert megállíthatatlanul fölött.

A gyermeki világ utolsó állomása pedig a harsány, kaotikus, bajtársias szakközépiskola csupa fiúkból álló osztálya – a kötet talán legelevenebb részletei kötődnek e milió leírásához. Egy hely, ahol még az is nagyszerű, ha az ember szünetben bennmaradhat az

